Addysg a Gwella Iechyd Cymru (AaGIC)
Health Education and Improvement Wales (HEIW)

Cylchlythyr Cynaliadwyedd

Cyflwyniad

Croeso i rifyn cyntaf Cylchlythyr Cynaliadwyedd AaGIC, sy'n tynnu sylw at y gwaith sy'n cael ei wneud gan AaGIC i helpu i ymgorffori arfer gofal iechyd cynaliadwy yn GIG Cymru, ynghyd â mentrau cynaliadwyedd lleol yn ac o amgylch Tŷ Dysgu ac a gychwynnwyd gan staff AaGIC gartref. Roeddem am ddefnyddio'r rhifyn hwn i dynnu sylw at ein cyflawniadau dros y flwyddyn ddiwethaf a'r cynnydd rydym wedi'i wneud wrth gyflawni ein Cynllun Gweithredu Cynaliadwyedd.

Mae cynaliadwyedd yn cael ei arwain a'i yrru gan dri grŵp yn AaGIC, y Grŵp Llywio Cynaliadwyedd, y Grŵp Gwyrdd a grŵp newydd a fydd yn cyfarfod am y tro cyntaf ym mis Mai 2023, sef y gweithgor Addysg a Hyfforddiant Hinsawdd Glyfar, a fydd yn cyflwyno'r rhaglen waith sy'n gysylltiedig â 2.3.4, amcanion yn ein IMTP ar gyfer 2023-26: 'Sefydlu seilwaith i gefnogi darpariaeth barhaus o addysg hinsawdd glyfar ar gyfer y gweithlu iechyd'.

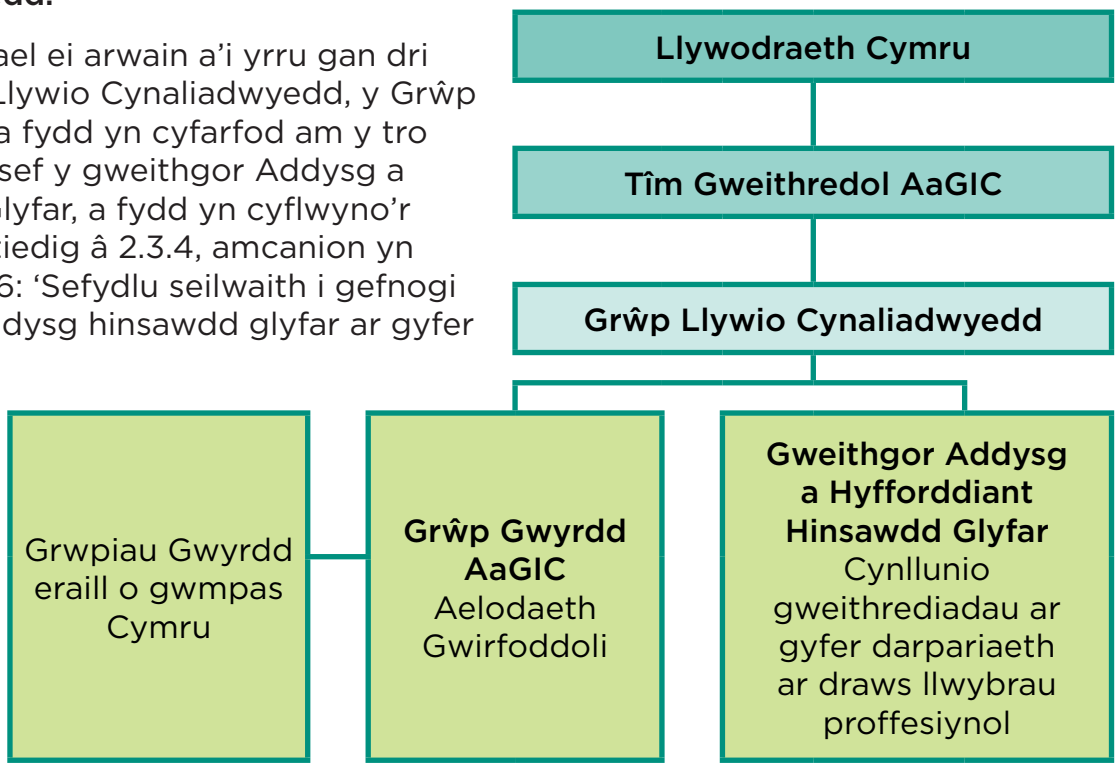

Mae'r rhaglen waith hon a'n Cynllun Gweithredu Cynaliadwyedd yn unol â Rhaglen Genedlaethol Argyfwng Hinsawdd Iechyd a Gofal Cymdeithasol Llywodraeth Cymru, Cynllun Cyflenwi Strategol Datgarboneiddio GIG Cymru a Strategaeth Bioamrywiaeth a Datgarboneiddio AaGIC 2021-24.

Dolenni defnyddiol

- Rhaglen Genedlaethol Argyfwng Hinsawdd Iechyd a Gofal Cymdeithasol Llywodraeth Cymru
- Cynllun Cyflenwi Strategol Datgarboneiddio GIG Cymru
- Strategaeth Bioamrywiaeth a Datgarboneiddio AaGIC 2021-24

Rhennir y cyfrifoldeb am ymgymryd â'r gwaith ar draws y sefydliad, dan arweiniad y Grŵp Llywio Cynaliadwyedd, a'i gefnogi gan gymorth prosiect a gweinyddol gan y gyfarwyddiaeth Cynllunio a Pherfformiad a Grŵp Gwyrdd AaGIC, sy'n cynnwys gwirfoddolwyr sy'n cynrychioli'r holl gyfarwyddiaethau.

Cwrdd â'r tîm

Justine Cooper
Arweinydd Cynaliadwyedd

"Cymerais ran yng ngwaith AaGIC ar Gynaliadwyedd ddiwedd 2019 a sefydlais y Grŵp Gwyrdd yn 2020. Mae'n waith diddorol a heriol, yn enwedig o ystyried y fframiau amser. Mae'r gofynion a'r disgwyliadau'n cynyddu wrth i sefydliadau'r sector cyhoeddus ledled Cymru gael y dasg o ddatgarboneiddio gweithrediadau i gyrraedd targedau Llywodraeth Cymru a rhoi addasiadau ar waith i ddelio ag effeithiau'r newid yn yr hinsawdd. Mae'r gydnabyddiaeth bod yr argyfwng hinsawdd hefyd yn argyfwng iechyd yn rhoi pwyslais ychwanegol ar bwysigrwydd ymgorffori arfer gofal iechyd cynaliadwy.

Y tu allan i'r gwaith, mae gan fy merch anabledd dysgu iaith gudd o'r enw Anhwylder Iaith Ddatblygiadol ac rwy'n eiriolwr ac yn wirfoddolwr ar gyfer RADLD, gan helpu i godi ymwybyddiaeth o'r anhwylder yng Nghymru a thu hwnt."

Joseph Droogan
Rheolwr Cymorth Cynaliadwyedd

"Dechreuodd fy nhaith gydag AaGIC yn 2020 fel intern ar raglen interniaeth chwe wythnos gyntaf AaGIC. Arweiniodd hyn at interniaeth blwyddyn arall, gan gylchdroi o amgylch y sefydliad i gefnogi nifer o dimau a phrosiectau gwahanol. Dwy flynedd i mewn ac rwyf bellach yn cefnogi cynllun cynaliadwyedd a datgarboneiddio'r sefydliad fel aelod o'r tîm Cynllunio a Pherfformiad.

Mae AaGIC wedi rhoi'r sbardun perffaith i mi i'r GIG, lle rwyf am ddefnyddio fy niddordeb mewn Logisteg a Rheoli Gweithrediadau i ddod o hyd i gyfleoedd ar gyfer effeithlonrwydd a gwelliant parhaus.

Y tu allan i'r gwaith rwy'n deithiwr brwd, yn ymweld â Norwy, Sweden a'r UDA yn ystod y flwyddyn ddiwethaf. Rwyf hefyd yn hoff iawn o redeg pellter hir a byddaf yn ceisio cwblhau fy ail uwch-farathon yn ddiweddarach eleni."

Mae AaGIC hefyd yn falch o groesawu tri Chymrawd Cynaliadwyedd newydd a fydd gyda ni am y ddwy flynedd nesaf.

Kathryn Speedy
Cymrawd Cynaliadwyedd

"Dechreuais fel Cymrawd Gofal Iechyd Cynaliadwy AaGIC ym mis Chwefror 2023, gan weithio un diwrnod yr wythnos yn AaGIC tra hefyd yn parhau gyda fy hyfforddiant arbenigol mewn iechyd meddwl plant a'r glasoed. Byddaf yn canolbwyntio ar addysg, hyfforddiant a chodi ymwybyddiaeth. Mae gen i ddiddordeb ym manteision natur ar gyfer iechyd meddwl a lles ac rwy'n mwynhau treulio amser yn yr awyr agored."

Rosemary Stewart
Cymrawd Cynaliadwyedd

"Rwy'n gofrestrydd meddygaeth liniarol yn Abertawe a byddaf yn gweithio fel cymrawd gwella ansawdd cynaliadwy yn AaGIC, un diwrnod yr wythnos am y ddwy flynedd nesaf. Rwy'n gweithio ar brosiect mewn gwella ansawdd cynaliadwy mewn gofal lliniarol, yn ogystal â cheisio integreiddio cysyniadau cynaliadwyedd yn adnoddau ac addysgu Gwella Ansawdd cyfredol AaGIC."

Laura Burton
Cymrawd Cynaliadwyedd

"Fy enw i yw Laura Burton, rwy'n Gofrestrydd ENT yng Nghymru. Dechreuais fy nhaith cynaliadwyedd 18 mis yn ôl ac mae wedi bod yn gromlin ddysgu serth gyda'i helyntion ei hun. Mae cymaint i'w ddysgu a chymaint sydd angen i ni ei wneud! Rwy'n angerddol am leihau gwastraff o fewn llawfeddygaeth yn benodol ond hefyd y GIG yn gyffredinol. Mae gen i ddiddordeb mewn arweinyddiaeth a chredaf fod arweinyddiaeth gref o'r brig i lawr ac yn ein timau o ddydd i ddydd yn hanfodol. Rwyf wedi ymgymryd â swydd Cymrodoriaeth Cynaliadwyedd gydag AaGIC yn canolbwyntio ar arweinyddiaeth a datblygu polisi."

Newyddion

Roeddem am i'r cylchlythyr cynaliadwyedd cyntaf fod yn edrych yn nol ar 2022/23, ac mae hi wedi bod yn flwyddyn a hanner! Mae ein cynllun gweithredu cynaliadwyedd wedi ein galluogi i yrru mentrau cynaliadwyedd mewn pum maes allweddol:

1. **Ymgysylltu a chefnogi ein staff,**
2. **Caffael cynaliadwy,**
3. **Datblygu Tŷ Dysgu a chefnogi ein cymunedau lleol**
4. **Cynaliadwyedd amgylcheddol,**
5. **Datgarboneiddio a chynaliadwyedd mewn Addysg a Hyfforddiant Gofal Iechyd.**

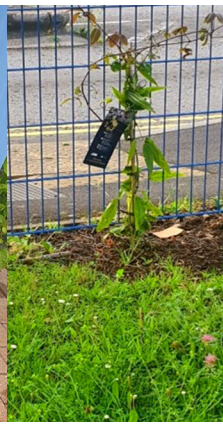

Dyma rai uchafbwyntiau:

Ôl troed carbon

Yma yn AaGIC rydym yn cymryd cynaliadwyedd a newid yn yr hinsawdd o ddifrif. Rydym yn cydnabod bod ein busnes, yn ein gweithrediadau o ddydd i ddydd, yn effeithio ar yr amgylchedd mewn sawl ffordd. Ac rydym yn benderfynol o wneud newidiadau clir, mesuradwy a chadarnhaol i'r ffordd yr ydym yn gweithio. Er mwyn gwneud hyn, mae angen i ni sefydlu llinell sylfaen ar gyfer ein gweithgaredd yn AaGIC ac un ffordd o fonitro hyn yw drwy ein hôl troed carbon.

Greener Edge SUSTAINABILITY GIVING YOU A GREENER EDGE

Rydym yn falch o gyhoeddi ein bod wedi comisiynu **Greener Edge Ltd** i gynnal asesiad o ôl troed carbon ein sefydliad. Bydd yr adroddiad a'r argymhellion yn llywio adolygiad o'n Cynllun Gweithredu Cynaliadwyedd yn 2023/24 a datblygu targedau sefydliadol ar gyfer lleihau allyriadau carbon.

Hyrwyddwyr Hinsawdd Glyfar

CENTRE *for* SUSTAINABLE HEALTHCARE
inspire • empower • transform

Yn 2021, sefydlwyd Cronfa Argyfwng Hinsawdd Iechyd a Gofal Cymdeithasol gan Lywodraeth Cymru i ariannu prosiectau sy'n cefnogi cyflawni mentrau cynaliadwyedd. Mae AaGIC wedi gwneud cais i ddatblygu llwybr addysgol Gofal Iechyd Cynaliadwy ar gyfer pobl sy'n gweithio yn y GIG.

Ein targed oedd recriwtio 100 o bobl o bob cwr o Gymru a oedd â diddordeb mewn gofal iechyd cynaliadwy; hyd yma, rydym wedi cael diddordeb gan dros 135 o bobl ac mae 62 o bobl

wedi cwblhau hyfforddiant mewn gofal iechyd cynaliadwy neu lythrennedd carbon. Mae'r cwrs, a ddatblygwyd gan y Ganolfan Gofal Iechyd Cynaliadwy, yn plymio'n ddwfn i'r rôl y mae gofal iechyd yn ei chwarae yn y newid yn yr hinsawdd. Rhoddir chwe awr o ddeunydd cyn-ddarllen i'r dysgwyr sy'n darparu sylfaen gadarn o ddealltwriaeth i fynd i'r rhan drafod o'r cwrs.

Roedd gan **Jon Matthias**, **Rheolwr Rhaglen Strategol Gweithwyr Proffesiynol Perthynol i Iechyd**, hyn i'w ddweud am y cwrs **Cyflwyniad i Ofal Iechyd Cynaliadwy**:

"Mynychais y Cwrs Cyflwyniad i Ofal Iechyd Cynaliadwy ddiwedd mis Ionawr. Roedd yn brynhawn hynod ddiddorol a'r peth pennaf wnes i gymryd o'r prynhawn oedd sut mae 'cynaliadwyedd' yn mapio ar draws y system gofal iechyd cyfan. Nid mater o ailgylchu biniau a lleihau siwrneiau car yn unig yw hyn, mae'n ymwneud â newid y ffordd y mae'r GIG yn gwneud busnes. Mae'r blaenoriaethau yn GIG Cymru o ran symud gwasanaethau i ofal sylfaenol, rhagnodi cymdeithasol a difeddyginiaethu, lleihau anghydraddoldebau iechyd, darparu gofal iechyd sy'n seiliedig ar werth, gwella iechyd y cyhoedd, a gwella ansawdd gwasanaethau drwy leihau gwastraff, niwed ac amrywiad i gyd yn dod o dan faner gyffredinol 'cynaliadwyedd'.

Roedd yr holl gynlluniau gweithlu y mae AaGIC yn eu datblygu neu'n eu gweithredu yn cydnabod nad yw'r sefyllfa bresennol yn gynaliadwy. Mae'r pwysau o ran costau ar y GIG yn anghynaliadwy. Mae'r ffordd rydyn ni'n gweithio nawr yn anghynaliadwy. Mae angen ffocws ar gynaliadwyedd ar draws y GIG yn gofyn cwestiynau allweddol am y gwasanaethau a ddarparwn.

O safbwynt amgylcheddol cefais fy syfrdanu bod meddyginiaeth a deunydd fferyllol yn cyfrannu 20% o ôl troed carbon y GIG. Mae'r angen brys i ffrwyno rhagnodi diangen ac archwilio ymyriadau amgen sy'n seiliedig ar dystiolaeth yn drawiadol. Mae lefelau allyriadau carbon ofnadwy safleoedd ysbytai yn cefnogi'r ymgais i symud mwy o wasanaethau allan i ofal sylfaenol a chymunedol.

Roedd adran dda iawn hefyd ar effaith seicolegol siarad am gynaliadwyedd, gan fynd i'r afael yn uniongyrchol â theimladau o anobaith ac anobaith wrth wynebu'r argyfwng hinsawdd. Ar ddiwedd yr hyfforddiant roeddwn yn teimlo'n obeithiol a chadarnhaol y gallwn wneud gwahaniaeth. Rwy'n credu y dylai pawb yn AaGIC wneud yr hyfforddiant hwn a dylai 'cynaliadwyedd' fod yr eitem gyntaf ar agenda pob cyfarfod a'r pwnc cyntaf mewn unrhyw gynllun prosiect neu raglen."

Mae cyfleoedd o hyd i ddod yn Hyrwyddwr Clyfar Hinsawdd, gyda'r holl wybodaeth a'r ffurflen gofrestru ar gael ar wefan AaGIC [Rydym yn recriwtio staff y GIG i fod yn Hyrwyddwyr Hinsawdd Glyfar - AaGIC](#).

Digwyddiad plannu'r gwanwyn a pharti gardd Jiwbilî'r Frenhines

Yn dilyn datblygu tir Tŷ Dysgu ddiwedd 2021/22, a oedd yn cynnwys plannu sylweddol i ymgorffori rhywogaethau brodorol ac i ddenu gloÿnnod byw, pryfed a gwenyn, gan greu cymhorthion bywyd gwyllt megis blychau adar, bath adar a phorthwr a gwesty gwenyn, gweithiodd staff AaGIC gyda'i gilydd i blannu amrywiaeth o flodau lliwgar yn y planwyr o amgylch yr adeilad. Lansiwyd yr ardd newydd gyda staff fel rhan o'n dathliad o Jiwbilî'r Frenhines.

Gadewch i ni fynd yn wyrdd ar gyfer Calan Gaeaf

Fe amlygodd ein hymgyrch 'Gadewch i ni fynd yn wyrdd ar gyfer Calan Gaeaf' pa mor amgylcheddol anghyfeillgar yw Calan Gaeaf. O wastraff bwyd gyda Phwmpenni, i ddillad a phlastigau untro, mae Calan Gaeaf yn gyfle perffaith i wneud newidiadau bach allai gael effaith fawr. Ymunodd ein Cadeirydd, Dr Chris Jones, â ni, a roddodd ychydig eiriau ar bwysigrwydd cynaliadwyedd a'r cyfrifoldeb sydd gan bob un ohonom i wneud ymdrech i leihau ein hôl troed carbon a chyrraedd Net Zero.

Pythefnos Masnach Deg

Cododd AaGIC ymwybyddiaeth o'r bygythiad y mae Newid Hinsawdd yn ei chwarae ar rai o'n hoff nwyddau archfarchnad drwy gael eil 'mewn perygl' ein hunain.

Roedd ein hoff siocledi, ffrwythau, te a choffi i gyd yn cael eu harddangos gyda gwybodaeth am y tebygolrwydd y byddant yn diflannu o silffoedd ein harchfarchnadoedd yn y dyfodol agos.

FAIRTRADE the future is fair

Casglu sbwriel misol

Dechreuodd AaGIC gynnal digwyddiadau casglu sbwriel misol ym mis Awst 2022 fel rhan o'i weithgareddau cynaliadwyedd a bioamrywiaeth, gyda chefnogaeth gwirfoddolwyr y Grŵp Gwyrdd.

Mae helpu i gadw Tŷ Dysgu yn lân yn hanfodol i lwyddiant bioamrywiaeth ar y tir ac mae casglu sbwriel yn ymestyn y tu hwnt i'r tir i'r ardal leol, gan wneud yr ardal yn amgylchedd mwy dymunol i bawb.

Fel aelod o staff, p'un a ydych yn gweithio yn Tŷ Dysgu ai peidio, os hoffech helpu i adeiladu man gwaith mwy ecogyfeillgar neu gymryd rhan mewn mentrau sy'n lleol i chi, dysgwch fwy drwy ymweld â'n **tudalen fewnrwyd**, yn llawn newyddion a gwybodaeth a dyddiadau cyfarfodydd Grŵp Gwyrdd sydd ar y gweill a sesiynau casglu sbwriel.

Edrych ymlaen

Pethau i edrych amdanynt yn 2023/24...

- Canlyniadau ein hymarfer Ôl Troed Carbon 2022/23
- Cyhoeddi ein Cynllun Gweithredu Cynaliadwyedd ar ei newydd wedd
- Diweddariadau ar waith ein Cymrodyr Cynaliadwyedd
- Tudalennau gwe newydd ar wefan AaGIC gyda dolenni i adnoddau wedi'u curadu
- Cyhoeddi ein Cynllun Gweithredu Addysg a Hyfforddiant Hinsawdd Glyfar
- Lansio ystod o adnoddau ar gyfer arweinwyr ar bob lefel ledled GIG Cymru
- Gwelliannau pellach i'r tir yn Tŷ Dysgu
- Mwy o ddigwyddiadau i staff, gan gynnwys digwyddiad bioamrywiaeth ym mis Mai 2023, a fydd yn lansio ein noddfa adar newydd

Canolbwyntio ar: Diwrnod Stopio Gwastraff Bwyd, 26 Ebrill

Mae dros 9.5 miliwn tunnell o wastraff bwyd yn cael ei gynhyrchu yn y DU bob blwyddyn yn ôl ffigurau cyfredol yr elusen Waste and Resources Action Programme (WRAP). Mae tua 70% o'r holl wastraff yn cael ei gynhyrchu gan gartrefi domestig ac mae'n cyfrannu tua 37 miliwn tunnell o allyriadau nwyon tŷ gwydr trwy gydol ei gylch bywyd trwy gynhyrchu llawer o adnoddau, milltiroedd bwyd a dadelfennu.

Mae dileu gwastraff bwyd nid yn unig yn fuddiol wrth frwydro yn erbyn newid yn yr hinsawdd, ond yn ddewis ymarferol a moesegol, gan arbed tua £700 y flwyddyn ac 8 pryd yr wythnos i deulu cyffredin, yn ogystal â helpu i frwydro yn erbyn tlodi bwyd.

Beth allwch chi ei wneud i leihau gwastraff bwyd?

- ☑ Gwnewch ffrindiau gyda'ch oergell: https://www.lovefoodhatewaste.com/blog/nine-foods-youve-been-storing-wrong-place
- ☑ Labeli a bwyd dros ben: **https://www.food.gov.uk/safety-hygiene/best-before-and-use-by-dates**
- ☑ Ailgylchu, compostio neu gyfrannu: **https://olioapp.com/en/**
- ☑ Ryseitiau cyllideb-gyfeillgar a gynlluniwyd i'ch helpu i leihau gwastraff bwyd AC arbed arian: **Arbed Ar Fwyd | Hoffi Bwyd Casáu Gwastraff**